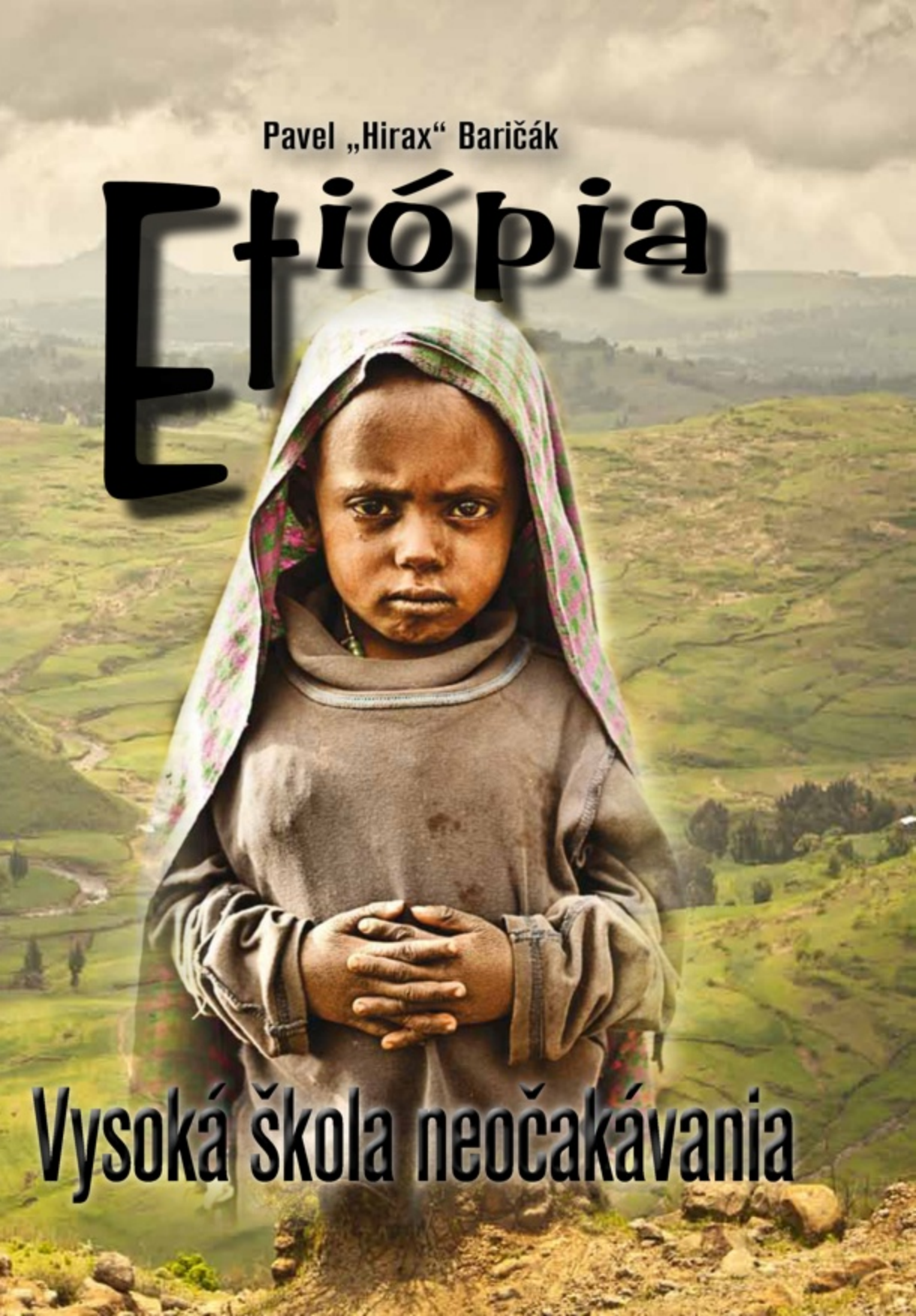

Pavel „Hirax“ Baričák

Etiópia

Vysoká škola neočakávaní

Etiópia

Vysoká škola neočakávania

Pavel „Hirax“ Baričák

Text © Pavel „Hirax“ Baričák, 2011

© HladoHlas Group, s. r. o.

Rumunskej armády 1/6, 036 01 Martin

info@hladohlas.sk, www.hladohlas.sk

Fotky na obálke © Pavel „Hirax“ Baričák

Fotky v knihe © Pavel „Hirax“ Baričák, Peter Groenendijk

Design © Pavel „Hirax“ Baričák, 2011

1. vydanie, 4023 kuov

Martin 2011

ISBN 978-80-89502-10-3

*Venované všetkým ľuďom,
ktorí svoj život zasvätili boju za slobodu.*

Špeciálne ďakujem Slovákom pracujúcim v etiópskej fabrike Matador Addis Tyres, a. s., Barakudovi a africkým blchám.

Ako sa Slovák Paľko Sraľko do Afriky vybral

Ľudia sa ma často pýtajú, prečo cestujem. Odpoveď je jednoduchá – čo krajina, to búranie množstva pravidiel usadených v našom vnútri. Zákonov, Matrixov a zabehnutých systémov, ktoré v nás fungujú ako nahnevané výkričníky. Sledujú nás, trestajú, spútavajú. Stačí však pár hodín letu cez hory do iného štátu (myslím, samozrejme, diametrálne odlišného, ako je Slovensko, takže na svojej lietajúcej metle nastavte minimálne mód „mimo Európu“) a neplatí nič. Našťastie. Očistná kúra a zmeny toku energie sa môžu začať.

Tentoraz padla voľba na africkú Etiópiu. Ja som bol viac za Kazachstan, kamarát, cestovateľ a fotograf Martin (priateľ, s ktorým som bol v roku 2007 v panamskej džungli Darién u Indiánov z kmeňa Emberá) však navrhoval Etiópiu. Zvíťazila Afrika. Maťo prelúskal Lonely Planet, zavolať mi, stretli sme sa, nahli nad mapu a on mi predostrel plán. Poviem vám pravdu – veľmi som po tom netúžil. Myslím dozvedieť sa presný plán trasy. Tešil som sa, že tentoraz sa na *tripe* nebudem musieť o nič starať. Maťo všetko vymyslel a stal sa tak nepísaným „vedúcim zájazdu“. Ja som sa začal radovať, že budem len fotiť a vychutnávať si stratu panictva pri etiópskom odblaňovaní.

Bránil som sa počúvať o prvých kresťanských chrámoch v oblasti mesta Wukro, ktoré sú vytesané v skalách a do ich vnútra nás budú možno ťahať v pletených košoch. Ruval som sa ako pes, aby som nevnímal opis nevšednej krajiny v oblasti Dana-kil Depression, kde teploty môžu dosiahnuť aj päťdesiat stupňov. Všetci, čo tam boli, sa zhodli, že to, čo videli, nemohlo byť na zemi, ale prinajmenšom na mesiaci. Zapchával som si uši, nech ku mne nedoplávajú symfónie o archeologickom skvoste chránenom UNESCO, meste Aksum, kde sa vraj nachádza pomyselná archa zmluvy, jeden z najcennejších židovských predmetov. Naťahoval som si na oči predstavivosti čiapku, nech nevidím kontúry nádherného národného parku Simien, po ktorom vraj budeme celý týždeň chodiť a opice z čeľade Baboons sa nám budú z dvoch metrov škeŕiť do objektívu. Mazal som vízie kráľovského komplexu v meste Gonder, kolorit mesta Bahir Dar, ďalšie starobylé kresťanské chrámy tróniace na ostrovoch strážených jazerom Tana, odmietal som počuť hukot vodopádu na rieke Modrý Níl... Chcel som byť nevediaci, neznalý a o to viac prekvapený.

Milujem totiž, keď vchádzam do krajiny nepripravený. Prvý dotyk je o to precítenejší a šokujúcejší. Máte chuť povedať mi, že by sa mi vďaka takémuto prístupu mohlo stať niečo zlé? Ale prosím vás, negatívna skúsenosť v prírode neexistuje, to neviete? Všetko sa deje, ako sa má. Čo sa má stať, to sa aj stane. Priťahujeme si presne to, čo potrebujeme pre náš duševný rast. Neexistuje bolesť, ktorá by sa nedala pretrpieť a ktorá sa nedá premeniť na skúsenosť. Rozumiete? No dobre, koniec ezoteriky...

- Maťo? Je čas zaplatiť letenky. O tri dni nám končí rezervácia, - volal som Martinovi.

- Paľo, ja neviem, či pôjdem. S krízou sa nám trošku zastavila firma... ehm, asi mi to finančne nevyjde... - brblal kamarát cez mobil. „Maťo a zlá finančná situácia?“ To mi šlo dokopy ako Saigon a Hanoj v období americkej „mierovej“ misie vo Vietname.

- Maťo, neblázni! Do odletu sú tri týždne, všetko som nechal na teba. Trasu, podrobnosti... - rozmýšľal som nahlas. - Požičiam ti. Veď nejde o veľký peniaz, - hľadal som riešenie, pričom som maskoval prekvapenie nad tým, že chce zrušiť cestu.

- No, ale, hmm, ja sa budem asi ženit... - vyšlo z neho.

Ako keby ma do píšľaly kopol hravý kôň. Napriek tomu, že Maťo mal pri vyslovení tejto vety tridsaťdeväť rokov, teda podľa socialistického metra priam starecký vek na prijatie chomútu, prekvapil ma viac ako pravidlá v džezovom tanci. Zrazu som si uvedomil, že ja som taktiež ešte stále slobodný a pritom mám iba o rok menej. Miesto sarkazmu som teda zaujal polohu baránka.

- Ale veď si nemal frajerku... Teda si mi o žiadnej nevravel, - jachtal som už aj ja.

- Chodíme spolu dva mesiace. Čakáme asi dieťa, - púšťal zo seba čoraz väčšie perly.

- Si nepredvídateľný. Borat sa nechytá. Koľko má rokov? Myslím tvoja dievčinka...

- spýtal som sa s takou malou dušičkou, že by ju aj liliputáni vyhlásili za zrnko ryže. - Dúfam, že to slovíčko začína minimálne s číslicou dva, - dodal som.

- Osemnásť, - povedal s hlasom, v ktorom by emóciu nenašiel ani archeológ.

- Tak to všetko vysvetľuje, - vyslovil som záver, pričom mi bolo jasné, že už zostáva len jedno rozhodnutie.

- Pôjdeš aj sám? Nechod'. Lenka odrodí a pôjdeme tam spolu o rok, - hatal ma priateľ, čím mi dával nepriamo najavo, ako sa na cestu tešil, a že nechce, aby som ho v tejto nezvyčajnej krajine svojím spôsobom „predbehol“.

Hneď ako sme dohovorili, šiel som si rovno kúpiť letenku Viedeň - Káhira - Addis Abeba a späť. O pár dní sme si dali s Maťom stretko. Vysvetlil mi trasu, požičal anglicky písaný Lonely Planet, mapu a nadiktoval číslo na nejakého Čecha, ktorý ma cez telefón ubezpečil, že okrem bláh všetko „v klídku“. Dokúpil som si ešte lety z hlavného mesta Etiópie do mesta Mekele a záverečný etiópsky prelet z mesta Bahir Dar do Addis Abeba.

Už mi nič nebránilo, aby som vyrazil smer Afrika.

Poviete „hop“ a ste v Afrike

(Sobota, 5. 9. 2009)

Som človek, ktorý niektoré veci robí na poslednú chvíľu. Balenie pred cestovaním patrí medzi ne. Z Viedne mi to letí o pol tretej poobede a ja ešte ráno hádzem v mojom martinskom byte do batoha veci, ktoré sa mi v zábleskoch vizualizujú v hlave a rozum ich triedi do kolónky „Budeš potrebovať“. Posledné minúty pred zabuchnutím dverí letia trikrát rýchlejšie. Uvedomujem si, že už sa nemôžem vrátiť, aj keby som zabudol letenku, pretože mi zostáva posledný spoj mestskej hromadnej dopravy, ktorým stíham osobák do Žiliny, kde presadnem na rýchlik do nášho hlavného mesta. Presadačky sú vyrátané na chlp. Stačí meškanie jedného spoja a namiesto dusna v Addis Abeba si užijem septembrovú zmrzlinu v Bratislave.

V momente, keď som sa chytil vlakovej kľučky, mi preletelo hlavou tvrdé zistenie: „Zabudol si si peniaze! Vymenené doláre zostali doma!!!“ Moje mozgové pochody naberajú rýchlosť svetla: „Áno, elektrický prúd tam už majú zavedený, ale je možné, že ešte nestihli vložiť bankomaty do stromov. Do pekla! Karta bola predsa pri peniazoch, nemáš ani tú!!!“ Tetuša s batohom veľkým ako tatrovka vracajúca sa asi z predaja korbáčikov na trhu, zatlačila na môj chrbát, nech konečne zdvihnem nohu a vstúpim do vagóna. Ako jej mám povedať, že nejdem za frajerkou do Vrútok, ale do Afriky? „Keby tak ľudia vedeli čítať myšlienky,“ prosím v duchu Boha, nech posunie ľudský vývoj smerom k nebu. „Raz to bude, ale to už mňa nebude,“ bavím sa v duchu sám so sebou namiesto toho, aby som zapojil rozum a začal riešiť túto prekrernú situáciu. Kým púšťam babku s energiou chlapa v rozpuku síl do vlaku, mozog od prehriatia blčí červenou: „Niektó mi požičia. V Bratislave. Mám tri hodiny času. Boris! Hlavne žiadnu paniku!“ Vlak sa pohýna a ja sedím v ňom. Vytáčam kamaráta:

- Ahoj, Borko. Potrebujem požičať peniaze. Letím dnes z Viedne do Etiópie a ja debil som si zabudol doláre aj kreditku doma.

- Koľko? - pýta sa ma známy.

- Ja neviem... Bol by pre teba problém sedemsto eur? Miniem síce maximálne polovičku, ale pre istotu...

Nič sa nepýta. Sľúbil, že mi ich podá na Vinohradoch cez okienko do vlaku. Dobré viem, čo to pre mňa znamená. Celý čas si budem musieť dávať pozor, pretože nosiť takýto obnos peňazí neustále so sebou je obrovský risk. A nieto ešte v krajine, do ktorej mierim. Zvyknem si na cesty brávať hotovosť aj bankomatovú kartu, pričom obidve veci nosím na odlišných miestach (keby ma náhodou okradli, je väčšia šanca, že jeden zdroj nenájdu - taká je jedna zo skúseností kolujúcich medzi cestovateľmi). Hotovosť mám v prednom vrecku nohavíc, kartu v ľadvinke schovanú pod trenkami (ani to nie je môj výmysel, to som tak tiež zdedil od skúsených batôžkárov). No teraz budem závislý len od „keša“, smrk, smrk.

„No čo, dokopy sa nič nestalo, vec je vyriešená,“ dumám v rýchlíku a zašívam si deravé cestovateľské nohavice, ktoré na mne visia. Doma som nestihol, a tak som si šitie naplánoval do vlaku. V kupéčku sedím s jednou paňou, ktorá si ma veľmi podozrivo premeriava. Z očí jej čítam výčitky k sebe samej, že si nekúpila kaser. Zručne narábam s ihlou a niťou ako vodník zašívajúci si plavky a posielať jej pár myšlienok: „Neľakaj sa, dievčička v rokoch, len si tu zašívam kapsáče, nech nerobím v Afrike našej krajine hanbu.“ Karty sú rozdané. Ak je v tomto priestore niekto blázon, je jasné kto, a mňa to teší, pretože už dávno som naplnený múdrosťou, že jediní normálni jedinci na tomto svete sú blázni.

Potom si čítam a píšem. Hlavne, keď začnem robiť to druhé, strácam pojem o čase, a tak nečudo, že sa blížila Vinohrady. Vlak zastavuje, ale Borisa nikde. „Neoklamal by ma, natoľko sa poznáme. Skôr má toho veľa a určite nestíha.“ Môj úsudok znenazdajky potvrdzuje šprintujúca postavička vynárajúca sa zo schodov. Vykláňam sa z vlaku, nech ma zbadá.

- Ufff, nestíhačka, prepáč... - dychčí na mňa a podáva mi zväzok ešte tvrdých, málo použitých bankoviek. Niet pochýb, že ich pred chvíľkou vytiahol z bankomatu.

- Veľká vďaka. Keby si neprišiel, letím akurát tak zo schodov...

- A kam to vlastne ideš? - pýta sa ma, čím mi dáva na vedomie, že ma počúval na pol ucha.

- Do Etiópie, - odpovedám.

- Aha, - mrmle Boris a ja viem, že už teraz nevie, čo som mu odvetil.

- V Bratislave sa pracuje aj v sobotu? - snažím sa vtipkovať, no nevníma ma.

- Keď sa vrátiš, ozvi sa. Ahoj, idem, - nepočúva ma kamarát a beží späť k autu. Ľutujem, že som mu neodvetil, že letím na Saturn a zabudol som si zabukovať spätný spoj. Či by nebol taký dobrý a nezaklikol ho na internete za mňa. „Veru tak, neprestáhuje sa sem ani za svet. Upachtená Bratislava. S mojou kapacitou energie a šibnutosťou by som tu dostal do roka infarkt,“ sadám si naspäť do kupéčka. „No čo, tetuša? Čo tak vyjavene pozeráš? Skočil som si do bankomatu,“ odpovedám spolucestujúcej očami, ktorá v úľaku pozoruje, ako si pchám guču prachov do vaku.

Potom už prebieha všetko podľa diktátu bezchybne pracujúcej modernej doby: autobus do Viedne, let do Káhiry, tri hodiny čakania, let do Addis Abeby a odtiaľ posledný etiópsky prelet do mesta Mekele, ktoré sa nachádza niečo cez šesťsto kilometrov severne od hlavného mesta krajiny. Tam sadám do taxíka a dávam sa na radu šoféra dovieť pred hotel Queen of Sheba. Vraj je to stredne drahý hotel, ale čistý a pekný. To sa zlučuje s mojou životnou filozofiou Zlatá stredná cesta, preto nešpekulujem. Vystupujem, černocho sa so mnou lúči a ja zostávam stáť na ulici v pekelnom úpeku slnka.

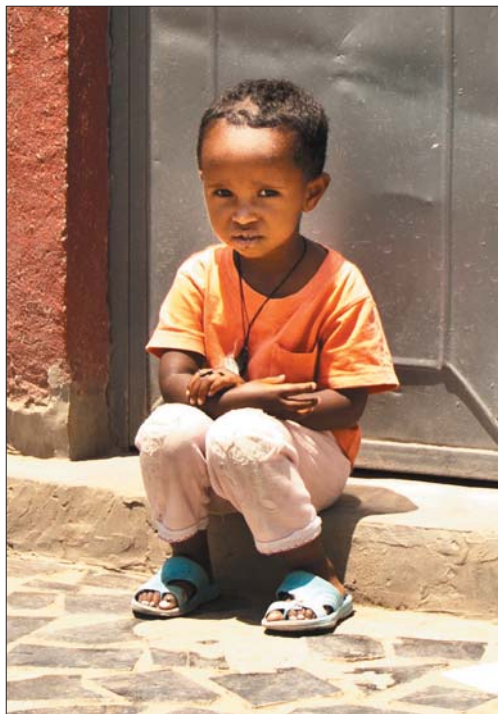
Premiestnenie mám za sebou. Za posledných necelých dvadsaťštyri hodín som sedemkrát presadal a vďaka ôsmim spojom teraz stojím na úplne inom kontinente. Rozprávať toto nejakému barónovi zo sedemnásteho storočia, ktorý sa celý život trmácal v koči, tak ma dá upáliť.

Keďže som deň pred cestou nespál, pripadal som si ako nezávislý umelec opravujúci si na letiskách vlastnú tvorbu a čítajúci pomedzi to veselú horkýžackú knihu Smaragdové oči. Samozrejme, s veľkou chuťou spať. Kam som sadol, tam sa mi zatvárali oká. Nebol som človek, ale skôr balík určený na prepravu.

Nájdite si Etiópiu sami, ja ju mám v srdci.

*Som Paľo a pochádzam zo Slovenska.
Ja viem, vyzerám čudne... A ty sa ako voláš?*

Teraz tu stojí obyčajný Európan ako vyoraná myš, no s chuťou spoznávať zbadačenú, chudobnú a neznámu africkú krajinu.

Všade prach, špina a šed'. Farby zmizli. Kontinentálny cenzor mi nasadil šedé okuliare napriek tomu, že mesto Mekele je považované za jednu z metropol severnej Etiópie. Nevie, koľko je hodín, ako sa volám, čo tu hľadám, kto som. Som resetnutý, z cesty nadobro vylúhovalý. Viem len jedno – keď som tu, mal som tu byť.

„Tak ma prijmi, krajina hostiteľská, prišiel som ňu spoznať, pokloniť sa ti, dotknúť sa tvojich krás a pokladov. Taktiež vy ma prijmite, ľudkovia s tmavou kožou a so svietiacimi veľkými očnými bielkami. Ja viem, že vám pripadá iný, smiešny, divný, zaujímavý. Aj vy mne, tomu verte. Tak už toľko po mne nepozerajte a nepribližujte sa ku mne. Nie, nebojím sa vás. Ste ľudské bytosti tak ako aj ja. Sme bratia a sestry, ste moje druhé i miliónte ja. Som Paľko zo Slovenska, malej, ale o to krajšej hornatej krajinky bahniacej si v srdci Európy. Nie, nie v tej bohatej západnej Európe... Ale ako tak pozerám okolo seba, tak áno. Áno, veľmi bohatej. Alebo ma volajte Paľko Sraľko von Etiópko. Na mene, titule, oblečení či majetku vonkoncom nezáleží. Len teraz sa potrebujem nadýchnuť, napiť sa, zložiť si niekde mojich pár sliviek, zavrieť oči, natiahnuť chrboťový koráb na posteľ... aspoň na hodinku-dve. Ďakujem vám, čierni ľudia,“ pomodlil som sa v stoju priamo na ulici a z vesmíru sa mi vrátila odpoveď, ktorá ma ubezpečila, že celý výlet dopadne dobre.

Domáce zvieratá sú všade.

Bežná atmosféra etiópskeho mesta Mekele.

(Ne)skutočný stret s Afrikou

(Nedeľa, 6. 9. 2009, Mekele)

Ukazujú mi izbu, ktorá komfort nikdy v živote nevidela a nikdy asi ani neuvidí. Jedna obitá skriňa, posteľ, nočný stolík, stolička. Čo mi to pripomína? Áááá, prvú svetovú vojnu. Konkrétne čiernobiely film o osudoch dobrého vojaka Švejka. Koberec malý, špinavý. Posledné prídavné meno sa hodí aj na posteľné obliečky a plachtu. Cena za noc je 70 birrov, teda 4 eurá (*všetky orientačné sumy v eurách sú v celej knihe počítané vtedajšími kurzami, poznámka autora*). Tri roky starý anglicky písaný sprievodca vpravil niečo o 40 birroch. „Asi inflácia. Alebo zdraželi. Či ma vyrobili? Na druhej strane – čo by som čakal? Oheň v chladničke? Veď je to zadarmo,“ karhá ma vnútro.

Pýtam sa domácich, koľko je hodín. Vedia po anglicky ako ja po francúzsky, takže nerozumiem nič. Prichádzajú na rad prsty, ale nechce sa mi veriť, že sú tri hodiny poobede. Myslel som si, že je osem hodín ráno. „Veď som mal priletieť v ranných hodinách,“ vynára sa mi v močiari zmätenosti nejaký konár. No som taký vyčerpaný, že pritakávam na rýchlo vytiahnutý mobil (až neskôr som zistil, že v oblasti severnej Etiópie, ktorú som precestoval, mali mobil skutočne len bohatší ľudia, teda minimum osôb).

Platím za izbu, vyzliekam sa, vlečiem sa do sprchy, nechávam na seba z hrdzavej tenkej rúrky bez klobúka, trčiacej z plesnivého plafóna, stekať tenký prúd studenej vody a potom odpadávam do snov. Dávam prednému mozgu tri hodiny na fyziologické bezvedomie, nech sa dobieje. Keď sa prebudím, mám v pláne prejsť si mesto a nájsť možnosť raňajšieho odchodu do oblasti Danakill Depression. Je to najsuchšie miesto na zemi. Ľudia, čo tam boli, mali pocit, že boli skôr na Venuši ako na zemi.

Vstávam a vyrážam do ulíc. Túžba spoznávať mi dáva krídla. Chvilku mi trvá, kým si zvykám na zvedavé pohľady, ktoré mojím zjavom vyvolávam. Niektorí ľudia sa po mne otáčajú, prihovárajú sa mi. Deti ma sledujú a smejú sa na mne. Klasika. Tak či tak, pociť, že sa za vami otáča celá ulica černochoch, sa nedá opísať. Na druhej strane, čo si majú myslieť kravy v kravíne, keď medzi ne strčia žirafu? Začnú sa, samozrejme, chytať kopytami od smiechu za bruchá.

Kým som vyrazil, pýtal som si v hoteli kontakt na nejakú cestovnú agentúru, ktorá by mi vedela zariadiť lokálne výlety. Volali nejakému páňovi, s ktorým sa stretávam v mestskej reštaurácii. Obaja si objednávame chladenú minerálku. Pýtam sa ho, či by vedel zmanažovať návštevu oblasti Danakill Depession a ranných kresťanských kostolov pri mestečku Wukro a koľko by to vyšlo. Píše na papier pod seba čísla a potom ich ťažkopádne sčítava. Ide mu to pomaly, priam strašne, veľakrát sa pri tejto „zložitej“ matematickej operácii, ktorú by u nás na Slovensku zvládol tretiak zo základky, pomýli. Ale páči sa mi jeho výraz – tvári sa, akoby rátal prinajmenšom štvrtú odmocninu zo zlomku, a to rovno

z hlavy. Evidentne je so sebou spokojný a pevne presvedčený, že robí na mňa dojem skúseného cestovného agenta, ktorý vie, samozrejme, aj počítať. V tejto krajine to asi nie je bežná záležitosť, tak si zvykám. Keď sa po piatich minútach sčítavania dostáva k sume, ktorá kulminuje v našej bývalej mene k číslu desaťtisíc, neviem, či sa mám smiať, hodiť po ňom soľničku alebo to po ňom prerátať. Prichádzajú moje kontrolné otázky, ale keď mi dochádza, že to myslí s touto prehnanou čiastkou vážne, platím pitie a lúčim sa s ním.

Mekele (po domácky Makale) je hlavné mesto oblasti Tigray (majú vlastný jazyk, zvyky, kultúru, niečo ako u nás Záhorie) a býva v ňom okolo štvrtmilióna obyvateľov. Je to teda na Etiópiu obrovské mesto. Napriek tomu je tu len pár poriadnych ciest. Postranné ulice sú len udupaná hlina a nepokojný prach. Žiadne vysoké budovy, paneláky či moderné stavby. Naopak, ak odbočíte do menej frekventovanej štvrte, zjaví sa vám pravá tvár Etiópie – rozbité domčeky postavené z kameňov, plechu, dreva, prosto zo všetkého, čo môže slúžiť ako stavebný materiál. Kde-tu náznak elektrického kábla. Je to celkom zaujímavý pohľad, keď na vás z tejto makety rozvalín a chyží občas žmurkajú obrovské zvedavé biele oči.

Prvé dojmy sú napriek tomu úžasné. Priateľskí ľudia v zmesi s prekrásnou pahorkatinovou krajinou so silným nádychom červenej a pustým vyhladeným mestom, ktoré akoby len pred mesiacom prežilo pád atómovej bomby, je neobyčajne silná kombinácia. Ženy sú menej obézne ako v Latinskej Amerike a drvivá väčšina má na sebe šaty. Muži sú vychudnutí a oblečení väčšinou v košeliach svetlých farieb a rifliach. Jedine deti, žobráci a starí ľudia sa riadia podľa módy „je mi jedno, čo mám na sebe, len nech nie som nahý“. Nie je problém vidieť úžasné farebné kombinácie, dotrhané šaty, umelohmotné topánky a to všetko v dezolátnom stave. Dokonca napriek teplu občas na ľuďoch vidím aj staré zimné vetrovky a kabáty.

Mám v pláne kúpiť si domáce lieky. Lekárni je veľa, ale keď som vošiel do prvej, je mi hneď jasné, že v sortimente je desatina toho, čo u nás. Opaľovacie krémy nemajú. Až na konci môjho putovania som pochopil, že sa okrem Addis Abeby nedajú kúpiť v celej severnej Etiópii. „Krémy na opaľovanie? Neblbnite a na čo? Veď my sa nikdy nespálime.“

Aby ste objavili znaky chudoby a zaostalosti, nemusíte sa ani vzdialiť od centra mesta.

Pri potulkách mestom Mekele som natrafil aj na malého etiópskeho Michaela Jacksona.

Kupujem si niečo proti hnačke a proti uštipnutiu bodavého hmyzu. Mám takú sladkú krv, že po uštipnutí komárom sa aspoň teším, že dostal cukrovku. Vždy sa zásobujem domácimi liekmi. Sedliacka logika ma naučila, že na domáce nešváry sú najlepšie domáce antinešváry. Na druhej strane, táto časť Etiópie je obrovská náhorná plošina, teda mestá sa nachádzajú vo výške dvoch kilometrov. Konkrétne Mekele si tróni vo výške 2062 metrov. Otvorených vodných plôch je tu toľko, čo paliem v Rakúsku, takže predpokladám, že s komármi by mohol byť pokoj. Všetci ma však varovali pred blchami. „No uvidíme,“ vravím si v duchu a podvedome cez vrečko hladkám etiópsku odnož Fenistilu.

Po sedemnástich opýtaniach konečne vchádzam na hlavnú autobusovú stanicu Mekele. Už z diaľky vidím, že hlúčky, ktoré stoja pred vchodom, si na mňa brúsia zuby. Nevidia vo mne určite nič iné ako chodiace vrece peňazí, ktoré sa zatáralo na stanicu. „Šéfovia“ nadháňacích bánd posielajú mojím smerom volavky, ktoré okolo mňa tancujú v roztrhaných háboch a vyzvedajú, kam by som sa chcel prepraviť. Ide tu pravdepodobne o percentá, keď do nejakého autobusu dodajú cestujúceho. Zostávam pokojný, aj keď je už vôkol mňa asi desať hučiacich špinavých tvárí. Keď narastajúca vrava hypnotizuje vzduch, prichádza nejaký muž, ktorý na všetkých niečo kričí. Na počudovanie je to asi nejaká autorita, pretože všetci mi zrazu dávajú pokoj.

Pýtam sa na zajtrajší spoj do mesta Wukro. Dostávam odpoveď, že idú len dva ráňšie spoje a potom už žiaden. Autobusy v Etiópii počas obeda pre dennú páľavu nechodia, to som pochopil. Ale prečo nepremávajú večer, to som sa nikdy nedozvedel. Vyberám si ten skorší, nech ušetrim čas. Lístky sa vraj kupujú priamo u vodičovho pomocníka a ak chcem sedieť, mám prísť minimálne o pätnásť minút skôr. V duchu som si sľúbil, že tam budem sedemnásť a pol minúty pred odchodom.

Autobusová stanica v Mekele počas obedňajšieho výpeku.

Navštevujem múzeum vládcu Johanneesa štvrtého, ktorý z tohto mesta vládol na konci devätnásteho storočia. Je dôležitou osobnosťou pre krajinu, pretože vo svojej dobe zjednotil celú Etiópiu. Samotné múzeum zívá prázdnotou. Kupujem si lístok, ktorý mi nepredáva nik iný ako „cestovný agent“, s ktorým som sa už mal česť stretnúť. Vracajú sa mi spomienky na jeho číselnú ekvilibristiku, a tak mu dávam radšej presnú sumu. Dochádza mi, že toto je jeho „kancelária“, v ktorej vždy sadne na bajk, keď mu niekto z mesta zavolá, že sa tu motá čudne vyzerajúci Angličan, ktorý je určite mega-bohatý a má záujem cestovať po kraji. No naplňajú ma aj obavy, že ak celý turizmus v Mekele stojí na tomto etiópskom numerickom kúzelníkovi, som jednoznačne odkázaný na svoje schopnosti nájsť riešenie sám. Pri cestovaní nič neobvyklé, to vás rýchlo naučí samostatnosti a priebornosti.

Pouličný predajca kohútov. Poviem vám, celý deň by som dolu hlavou visieť nechcel. Čo by na to asi povedali európski navrhovatelia zákonov, ktorí zakázali spláchnuť akvárijnú rybičku. Našťastie, zatiaľ iba živú.

Častý výjav etiópskych miest - zamurované dvere či okno.

Nedelné trhovisko v Mekele, oddelenie domácich užitkových zvierat.

Múzeum ma sprevádza iný človek, anglicky veľmi dobre hovoriaci Etiópčan. Som upozornený, že fotenie je zakázané. Samotný interiér múzea je viac ako v zúboženom stave. Exponáty sú v polorozbitých vitrínach, všade je špina, dokopy nie je na videnie nič. Snáď len výhľad z balkóna budovy, ktorú navrhovali talianski dizajnéri v období druhej svetovej vojny, poskytuje pekný záber na mesto. Ale aj tam mám zakázané použiť fotoaparát. Sprievodca sa tvári prísne, akoby od tej fotky závisela bezpečnosť celej krajiny. Učím sa rýchlo, v preháňaní sú výborní.

Trošku ma prekvapila snáď päťdesiatkilogramová bronzová Mussoliniho hlava. Taliansko totiž začalo v roku 1936 okupovať Etiópiu. Mussolini tým získal spojenie so svojimi kolóniami, na severe s Eritreou a na juhu so Somálskom. Očakával som teda u môjho domáceho sprievodcu logický odpor k tejto kolonizátorskej krajine, ale dočkal som sa opaku – Etiópia má k Taliansku napriek negatívnej spoločnej histórii viac ako kladný vzťah. Otočil som sa teda ešte raz na Duceho bustu a žmurkol na neho.

Nebudem klamať. Počas cestovania Etiópiou som sa Talianom v duchu veľakrát poďakoval. Nebyť ich, v mnohých oblastiach by neboli cesty, Etiópia by nepoznala špagety a celkovo by bol ich vývoj veľmi spomalený. A to si už vôbec neviem predstaviť.

Sranda je, že etiópsky národ považuje za veľké víťazstvo deň, keď v mnohonásobnej presile pobilo taliansku posádku spiacu po veľkej pitke na svojom stanovišti v hlavnom meste. Bez Britov by sa však talianskeho vredu v rokoch druhej svetovej vojny zbavovali sami asi len veľmi ťažko. Ale aby sme etiópskemu človeku nezobrali právo na vojnovú hrdosť, spomeňme rok 1889, keď bol Menelik vyhlásený etiópskym cisárom. Taliansko s ním uzavrelo zmluvu v Učali, no znenie svojej časti zmluvy doplnilo o bod, ktorým vlastne v Etiópii vyhlásilo protektorát. Keď sa to Menelik dozvedel, zrušil zmluvu a prerušil s Talianmi všetky styky. Rozdielna interpretácia tohto článku sa neskôr stala zámienkou k talianskemu vyhláseniu vojny Etiópii v roku 1896. V bitke pri Adwe (Adua) Menelik porazil taliansky expedičný zbor na hlavu, vyhnal Talianov

z krajiny a vtrhol do Eritrey. Etiópia sa tak stala africkou krajinou, ktorá úspešne odrazila koloniálnu expanziu a dosiahla tým medzinárodné uznanie.

Snažím sa nájsť Martyr's Memorial Monument, ktorý odporúča cestovateľský sprievodca ako pamätihodnosť číslo dva. Nedarí sa mi to napriek tomu, že domácim ukazujem mapku. Postupne prechádzam okolo hlavného krásneho kresťanského kostola. Fotiť je znova zakázané. Skoro sa mi podarilo podplatiť správcu, že si chrám párkrát kvaknem, ale keďže sa za mnou ťahá asi desať mladých, ktorí počuli moju ponuku, z kšeftu nakoniec schádza.

Dostávam sa k nedeľňajšiemu trhu. Predstavoval som si stánky so všemožnými čačkami-mačkami od výmyslu sveta. V reáli však fasujem facku a prvý výkričník od tejto originálnej krajiny: „Chlapče, prestaň mať očakávania! Tu je všetko naopak. Nič tu nie je tak ako si zvyknutý. Toto nie je Slovensko, Európa či iné krajiny, ktoré si precestoval. Toto je Etiópia!“

Skutočne, všetok tovar sa váľa na zemi. Ide väčšinou o nekvalitné oblečenie, ktoré by si u nás neobliekli asi ani Rómovia (*prírovnanie je použité so všetkou úctou k tomuto etniku, pozn. autora*). Keď nejde o háby, v prachu cesty sa vyníma šuntový spotrebný tovar, ktorý kvalitou vyhotovenia spadá asi do strednej kategórie minulého storočia. Žasnem, fotím, usmievam sa na domácich a vediem s nimi krátke a veselé dialógy o tom, ako sa mi v ich krajine zatiaľ páči. A mne sa skutočne páči. Nie sú až takí dotieraví ako Indovia, aj keď v chudobe by si tieto dva národy mohli podať rovnocenne ruky. Prosto, napriek tomu, že bieda sa tu zhmotňuje v rôznych apokalyptických podobách s vysokou hodnotou, ľudia sú milí.

Nakoniec prechádzam cez dva posledné úseky. Prvým je ovocie-zelenina. Zo zeleniny vidím len zemiaky, paradajky, kapustu a cibuľu. Kopy cibule. Hory cibule! Nákladné autá cibule!!! „Keby to tak videl cibuľový Joe,“ posiadam myšlienku môjmu filmovému hrdinovi z detských čias. Nič iné totiž nevidím. Z ovocia nachádzam... hmm,

Tržnica v Mekele - oddelenie odevov.
Skoro ako v Auparku, len o poznanie menej blondýniek....

*Oddelenie ovocie-zeleniny.
Žiaľ, tak ako po minulé roky,
prišla iba cibuľa.*

áno, nič. Takže sa vraciam späť a názov úseku Ovocie-zelenina opravujem na Štyri druhy zeleniny, kde cibuľa je kráľovná. Čo sa týka sekcie mäso (údeniny určite nie, tento druh konzervácie potravín vďaka nedostatku dreva ešte nespoznali), v ponuke sú sliepky a hlavne kohúty. Majú zviazané nohy a visia dolu hlavou. Predavači ich nosia pomedzi ľudí na drevených tyčiach, ktoré majú prestrčené popod lopatky. „Ufff, tak stredovek ešte neodišiel,“ kričia moje prekvapené oči. Musím si jednoducho zvykať na nové obrazy starej doby. Tolko kohútov, cibule a capov som na jednej kope na predaj teda ešte nevidel.

Som ufahaný, už vidím len hotel. Hmm, slovíčko hotel som chcel dať do úvodzoviek, nech vás dostanem do obrazu. Bola by veľká nehoráznosť z európskeho ponímania nazvať to hotelom, ale nakoniec mi došlo, že by som musel dať do úvodzoviek celý tento cestopis. Dohodneme sa takto – pod všednými názvami, ktoré používam, si predstavujte niečo oveľa staršie, ošarpanejšie, rozbitejšie, nedorobené, nefungujúce, ale hlavne špinavšie.

Samozrejme, cestou späť som zabľúdl. Nechápem ako, pretože cez mesto ide jediná vyasfaltovaná cesta, ktorú som samozrejme prebrázdil hore-dole, ale nenašiel som žiaden záchytný bod, ktorý by mi pripomenul potrebný smer. Pýtam sa domácich, ale skoro nik nevie po anglicky. Ukazujem mapu, strkám im popod nos papierik s názvom hotela, ale zaberá to asi ako liter vody na hnačku. Nakoniec sa vzdávam „romantickej“ africkej prechádzky k hotelu a beriem si taxík.

Zhruba o desať minút vysadám pred hotelom a teším sa, že ešte stojí. Dohadujem sa so šoférom trojkolky (presne takej istej, akých je plná celá Ázia), či pre mňa príde zajtra ráno presne o pol piatej. Dostal tri koruny diško, takže si ide odkrútiť hlavu, ako ma chce uistiť, že na sto percent áno, nech nemám strach. Bude tu päť minút pred pol.

O chvíľu už sedím v krčmíčke (šiesta slovenská cenová skupina) nachádzajúcej sa pod hotelom. Dávam sa do reči s domácim, ktorý sa mi predstavuje ako majiteľ hotela. Beriem mu pivo a vyzvedám, ako by som sa zajtra dostal do oblasti Danakill Depression. Pýtal som sa síce na spojenie aj na autobusovej stanici, ale stále dookola mleli iba o autobuse do Beharile, dediny, ktorá sa nachádza niekde v polovici cesty na Ve-

nušu. Šéfko vie dobre po anglicky. Má aj mobil a stále kvôli mojim otázkam niekomu vyvoláva. Keď som vyslovil, že všetko platím, nech ide so mnou, dokonca pritakáva. Vraví, že si treba prenajať džíp, budeme musieť cestovať iba ráno a večer, keď ustúpia teploty. Mám sa pripraviť na vyprahnutú a suchú zem, kde je okolo štyridsaťdva stupňov Celzia. Počas celého výletu, ktorý bude trvať najmenej tri-štyri dni, budeme spať v tieni vedľa auta pod plachtou. Cena sa vraj hravo vopchá pod 120 eur.

Som nadšený a so všetkým hneď súhlasím. Všetko šialené ma priťahuje a toto sa mi zdá ako slušný *trip*. Nechávam ho doriešiť podrobnosti a idem sa najesť cez cestu do domácej reštaurácie. Objednávkový lístok neponúka žiadnu kuracinu, ryby či gastronomickú genocídu ako hranolky, a tak mladému čašníkovi hovorím, nech mi donesie niečo ich domáce. Kým to kuchtia, pristáva mi na stole etiópska grátis káva. Do štvrté hodiny sa predom mnou na plechovom tanieri vyníma zvláštna placka, v strede ktorej je kôпка mäsa. Po mojej slovnej intervencii sa dozvedám, že je to bravčovina. Veď čo iné sa mi aj mohlo dostať na tanier, keď vo výklade sa v závoji múch hompáliali tri mŕtve prasiatka (až neskôr som pochopil, že bravčovina je tu luxus v plejáde kozľaciny a hovädziny).

Pokukávam k vedľajšiemu stolu, kde sedí asi päť domácich chlapov. Placky jedia holými rukami. Šikovne chytajú *inžiru* (napísané, ako bolo počuté, nikde som nevyguglil, aké je správne znenie), trhajú si ju jednou rukou a navzájom sa ňou krmia. Pýtam sa čašníka, či ide o nejaký domáci zvyk alebo sa nachádzam v homosexuálnom klube. Správna je prvá odpoveď. Púšťam sa teda do jedla dvomi rukami ako valach, nech vidia, ako sa je u nás na Slovensku. Zalial som si to všetko extra štipľavou omáčkou, ktorú obratom zajedám zeleninovým šalátom. Prepáčte, klamem. Samotná kapusta sa nedá nazvať šalátom.

Inžira mi pripadá nedopečená, akoby ju pripravili z nedomieseneného cesta. Chutí kyslo, priam až octovo, ešte že to zakrývam tou *spajs* omáčkou. Muži odvedľa sa smejú môjmu babráckemu jedeniu. Čašník mi radí, že placka sa má jesť len jednou rukou. „Dajte mi pokoj s vašimi rituálmi. Nepôjdem kvôli vám na nejaký kurz etiópskeho jedenia. Chcem sa iba najesť, nech sa mi smejú,“ vravím si v duchu a bez hanby používam obe ruky, aj keď sa mi často všetko z placky sype späť na tanier. „Však keď ňa obličem, nezostane na tebe nič,“ prihováram sa tanieru.

Nakoniec platím za jedlo v prepočte jedno euro a vyberám sa ešte k susednému hotelu na internet, pretože môj ním nedisponuje. No som spokojný, veď ten môj má aspoň elektrinu. Píšem blízkym, že všetko je tu naopak, a pripájam aj moje prvé postrehy:

Ahojte. Zajtra ráno valím do oblasti Danakill Depression, alebo do mesta Wukro, odkiaľ zbehnem pár rannokresťanských chrámov vytesaných vo vysokých skalách. Budem sa tam motať asi dva dni... Ešte sám neviem. Vstávam o 5 hodín, zasa si nepospím, lebo teraz je tu 21 hodín večer, ale slnko svieti ako u nás v júli o tretej poobede. Už teraz milujem Slovensko stokrát viac, ako keď som odišiel. Cestovanie svetom mi čoraz viac ukazuje, ako sme negatívne vychovaní. Neveríme, neusmievame sa, bojíme sa, nepomôžeme, len odrbať a získať... Áno, ja viem, silno kategorizujem a sám teraz ukazujem, aké sú vo mne nasadené strachy, ale Etiópia je po Thajsku, Indii, Latinskej Amerike ďalší národ, ktorí neubliži, neokradne a na požiadanie rád pomôže (dúfam, že

som sa nepreriekol, xixi). A sme oproti nim milionári. Všetci. Aj slovenskí bezdomovci sú väčší boháči ako títo biedni ľudia. Všade je špina, prach, ale hotel sa dá. A je tu lacno. Majte sa, ako chcete, Paľko Sraľko von Etiópko

Vraciam sa na hotel a som zvedavý, čo vybavil môj turistický agent. Žiaľ, dostávam informáciu, že vďaka záplavám je v dedinke Beharile zatopený most a výlet na Venušu môžem naisto vyčiarknuť z plánu. Skúšam zľava i sprava, ale domáci si iba krúti fúzom a odpovedá rovnakou formulkou. Nedá sa. Napokon si vravím, že nevádi. Táto krajina predsa ponúka toľko iných možností, že aj keby som tu bol tri mesiace, nestihnem si pozrieť všetko.

Na večer zbieham dole do „baríku“, v ktorom sa mi vracajú spomienky na socialistic-ké bufetové vyžieráky s umakartovými stolmi, pokrivenými stoličkami, fľakatou pípou a so zachmúreným osadenstvom. Tu sa ale nečapuje. Polovička mužov popíja fľaškové pivo, ostatok nealko *made in coca-cola*. Sadám si k majiteľovi hotela. Beriem liter červeného, čo je automaticky brané ako veľká vec. Svedčí o tom aj prach na fľaši. Víno je skvelé, veď stálo na etiópске pomery aj pekne veľa, až jeden a pol eura. Keď beriem druhú fľašu, dochádza mi veľa súvislostí. Majiteľ hotela vlastne nie je majiteľom hotela, ale nejaký obchodný cestujúci zaoberajúci sa elektrickými meracími prístrojmi. Každý týždeň je v nejakej inej oblasti krajiny. Prečo klamal, neviem. Až počas cestovania touto krajinou som pochopil, že domáci kolorit „zapôsobí aj za cenu klamstva“ je tu veľmi populárny.

Bavíme sa anglicky a ja sa smejem sám na sebe, ako mojej zlej angličtine po dlhom čase nepoužívania zasa dávam zabráť. Napriek tomu vyzvedám, koľko čo stojí, ako to je s bezpečnosťou v krajine, ako cestovať, aj v čo veria. Vysvetľuje mi veľkú záľubu domácich v biliarde, ktorý som počas prechádzky mestom videl hrať miestnych na každom rohu. Porno je tu vraj zakázané, nesmie sa doniesť ani Playboy. No vraví mi, že

Megaoblíbené jedlo domácich, placca „inžira“.

v Addis Abebe je všetko iné. Veľa nočných barov, prostitútok všetkých možných úrovní, kriminalita, množstvo žobrákov šíriacich choleru, AIDS a iné choroby.

Pánko je ženatý a býva v hlavnom meste. Na domáce pomery zarába veľmi slušne. Nechápe, ako sa môže v Európe muž rozviesť so ženou. Význam slova nevera mu neviem vysvetliť ani pri treťom litri, lebo ho nepozná. Kreslím mu teda na papier jeho ženu a cudzieho chlapa a znázorňujem sex, na čo mi odpovedá zdvihnutým veľavravným nahnevaným obočím a mrmle niečo v tom zmysle, že by ju zabil. Celkovo naberám z jeho slov dojem, že žena je v Etiópii v manželskom vzťahu druhoradá. Aj to neviem, či som nenapísal málo. Zakrývam teda prekvapenie a vyslovujem neutrálne „aha“, na čo on vyráža do útoku a pýta sa ma, prečo mám v uchu náušnicu. Že či to má niečo spoločné s nejakými našimi domácimi rituálmi, vierou, proste čo do frasa to má znamenať. Nechápe, že je to len ozdoba.

Vraciam sa k téme a pýtam sa ho, či sa tu ľudia berú z lásky. Znova mi nerozumie. Opakujem slovo *love* a či svoju ženu miluje. Niečo jachtá, už mu došlo, na čo sa pýtam. Zjavne tuší význam, ale nikdy ho nezažil. Ináč by sme si tri minúty predtým nekreslili po servítke postavičky ženy a muža v srdiečku a on by mi nerozprával o tom, aká je jeho žena dobrá gazdina a vie sa starať o deti. Vynára sa mi spomínanie mojej mamy, ako sa spoznali jej rodičia. Môj pradedo zobral dcéru (moju babku) za ruku a poza humno ju ako šestnásťročnú zaviedol do domu jej budúceho muža. Tam otcovia zapili dohodu pár pohárikmi domácej a šlo sa zasa domov. Mladí sa síce poznali z detských hier, ale asi im nikdy ani len nenapadlo, že raz budú musieť dožiť svoj život vedľa seba pod jednom strechou. Láska? Rozhodovala rovnosť majetkov.

Neskôr prichádza rozlúštenie veľkého časového tajomstva – sú tu dva časy! Etiópsky a normálny. Rozdiel medzi nimi je sedem hodín a ja sa smejem, čo za bludy som napísal v maily smerujúcom domov. „Vraj leningradská noc! Kde som to videl, aby tu ešte o polnoci mohlo byť slnko. Ale ako som si to mal vysvetliť, keď mi všetci ukazovali na hodinkách ich domáci čas,“ smejem sa v duchu sám sebe.

Večer prekvapení, však nekončí.

- Niečo proti uštipnutiu blchy? Uff, to budeš mať ťažké, chlapče. Nám domácim to nič nerobí, máme v sebe už od narodenia proti takýmto štipancom protilátky. Neviem o nijakej masti či lieku, ktoré by som ti odporučil, - odpovedá mi pánko a ja symbolicky dvíham zrak k plafónu, a prosím boha blch, nech si ma jeho tvory nevšímajú. Schyluje sa k desiatej hodine večernej, ventilátor lemra vo seká stále ulepený dusný vzduch a ja sa dozvedám, že Etiópcania nemajú v láske Keňu - vraj sú to negri. Smejem sa a ukazujem na farbu jeho kože. Na to mi odpovedá, že Etiópcania sú hneď a Keňania čierni. Pýtam sa ho, či ja som teda krémovo vanilkový.

K oddeleniu Eritrei mi nemá veľmi čo povedať. Vraj to všetko spackali politici a množstvo rodín je teraz odtrhnutých od príbuzných. Z jeho rozprávania cítim veľkú podobnosť nášho vzťahu k Čechom. Vrávi mi, že Eritrejci sú výzorom rovnakí ako Etiópcania a teraz sa majú vďaka zavretej hranici oveľa horšie. To si už vôbec neviem predstaviť, ale je jasné, že z cestovnej trasy môžem vynechať aj Asmaru, hlavné mesto Eritrey, kam som chcel na deň vybehnúť.

Záver debaty patrí Somálsku a juhovýchodnej časti Etiópie, kde bývajú somálski Etiópcania. V tejto oblasti na mape miznú cesty, čo je vraj znak, že tam nemám ísť,